

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра фінансів

На правах рукопису

ГАПАНЮК АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

**УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»

Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

СТАЩУК ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА,
Доктор економічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол №4

Засідання кафедри фінансів

Від 14.11.2025 р.

Завідувач кафедри

_____ проф. Стащук О.В.

ЛУЦЬК – 2025

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет економіки та управління

Кафедра фінансів

Другий (магістерський) рівень

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Освітньо-професійна програма Фінанси і кредит

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

проф. Олена СТАЩУК

«17» вересня 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)
ЗДОБУВАЧУ ОСВІТИ**

Гапанюку Андрію Миколайовичу

1. Тема роботи УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Керівник роботи Стащук Олена Володимирівна, д.е.н., професор

2. Строк подання студентом роботи 28.11.2025 р.

3. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи.

Метою даної роботи є систематизація теоретико-методичних засад управління капіталом суб'єктів господарювання, оцінюванні ефективності формування та використання капіталу суб'єкта господарювання, а також розробка й обґрунтування практичних рекомендацій щодо подолання проблем управління капіталом суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Завдання роботи полягають у розкритті економічної сутності, ролі та функцій капіталу суб'єктів господарювання; описі джерел формування капіталу підприємства та визначенні їх ключових характеристик; систематизації методичних підходів до управління капіталом суб'єктів господарювання; характеристиці фінансово-економічної діяльності досліджуваного підприємства; оцінюванні стану, структури та динаміки капіталу підприємства у 2022–2024 роках; аналізі ефективності формування та використання капіталу із застосуванням коефіцієнтного методу; виявленні основних проблем управління капіталом підприємства в умовах воєнного стану та окресленні напрямів їх подолання; а також обґрунтуванні перспектив застосування інноваційних методів фінансування з метою підвищення ефективності управління капіталом суб'єктів господарювання..

4. Дата видачі завдання 17.09.2024 р.

АНОТАЦІЯ

Гапанюк А. В. Управління капіталом суб'єктів господарювання.

У роботі досліджено теоретико-методичні та практичні аспекти управління капіталом суб'єктів господарювання в умовах фінансової нестабільності. Встановлено, що ефективне управління капіталом забезпечує фінансову стійкість підприємств, їхню здатність інвестувати в розвиток, витримувати макрошоки та підтримувати прибутковість для власників. Проаналізовано економічну природу капіталу, джерела його формування та ключові характеристики, систематизовано методи управління капіталом, зокрема політики структури капіталу, оборотного капіталу, інвестиційно-дивідендної політики, залучення фінансових ресурсів, ризик-менеджмент та казначейські практики. Проведено оцінювання стану та структури капіталу підприємств у 2022–2024 роках, проаналізовано ефективність його використання та фінансову стійкість на основі коефіцієнтного методу та індикаторів ризику. Виявлено проблеми управління капіталом у сучасних умовах та обґрунтовано напрями підвищення ефективності, зокрема через інноваційні фінансові інструменти та оптимізацію структури капіталу.

Наукова новизна роботи полягає у систематизації підходів до управління капіталом суб'єктів господарювання шляхом визначення оптимальної структури капіталу підприємства. Практичне значення полягає у можливості застосування апробованих методичних підходів у практику діяльності суб'єктів господарювання з метою встановлення якості управління капіталом на основі формування ефективної його структури.

Ключові слова: капітал, управління капіталом, фінансова стійкість, структура капіталу, оборотний капітал, інвестиційно-дивідендна політика, ризик-менеджмент, казначейські практики, підприємство.

SUMMARY

Hapaniuk A. M. Management of Capital of Business Entities.

The study investigates the theoretical, methodological, and practical aspects of capital management of business entities under conditions of financial instability. It is established that effective capital management ensures the financial stability of enterprises, their ability to invest in development, withstand macroeconomic shocks, and maintain profitability for owners. The economic nature of capital, sources of its formation, and key characteristics are analyzed, and methods of capital management are systematized, including capital structure policies, working capital management, investment and dividend policies, financial resource mobilization, risk management, and treasury practices. The assessment of the state and structure of enterprise capital in 2022–2024 is carried out, and the efficiency of its use and financial stability is analyzed based on ratio analysis and risk indicators. The study identifies problems in capital management in modern conditions and substantiates ways to improve efficiency, including through innovative financial instruments and optimization of capital structure.

Scientific novelty lies in the systematization of approaches to capital management of business entities by determining the optimal capital structure of the enterprise.

Practical significance consists in the possibility of applying the tested methodological approaches in the practice of business entities to establish the quality of capital management based on the formation of its effective structure.

Keywords: capital, capital management, financial stability, capital structure, working capital, investment and dividend policy, risk management, enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	6
1.1. Поняття та економічна природа капіталу в діяльності суб'єктів господарювання	6
1.2. Джерела формування капіталу підприємств та їх особливості	10
1.3. Методи управління капіталом суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки	15
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	20
2.1. Загальна характеристика фінансової діяльності суб'єкта господарювання.....	20
2.2. Дослідження структури капіталу підприємства та її динаміка у 2022 – 2024 роках.....	26
2.3. Аналіз ефективності використання капіталу підприємства та оцінка його фінансової стійкості у 2022 – 2024 роках.....	30
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	36
3.1. Проблеми формування та використання капіталу суб'єктами господарювання в сучасних умовах.....	36
3.2. Інноваційні методи фінансування та їх вплив на управління капіталом ..	38
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність дослідження. Управління капіталом суб'єктів господарювання є ключовою умовою їх фінансової стійкості та довгострокової конкурентоспроможності, адже від якості рішень щодо формування, структурування та використання капіталу залежать вартість бізнесу, здатність інвестувати в розвиток, витримувати шоки й забезпечувати прибутковість для власників суб'єктів господарювання.

Актуальність теми зумовлена волатильністю фінансових ринків, змінами вартості боргу й власного капіталу, посиленням регуляторних вимог, цифровізацією фінансових процесів і потребою інтегрувати ризик-менеджмент у капітальні рішення.

Теоретико-методичною основою дослідження проблем управління капіталом суб'єктів господарювання стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, таких як: Бланк І.О., Брігхем Ю., Ван Хорн Дж.К., Жук В.М., Ковальчук Т.Т., Крамаренко Г.О., Крейніна М.М., Лігоненко Л.О., Мазур І.І., Мертон Р., Міллер М., Модільяні Ф., Пархоменко В.М., Поддєрьогін А.М., Хелферт Е., Шеремет А.Д., Янковський О.П. та інші.

Метою дослідження є систематизація теоретико-методичних засад управління капіталом суб'єктів господарювання, оцінюванні ефективності формування та використання капіталу суб'єкта господарювання, а також розробка й обґрунтування практичних рекомендацій щодо подолання проблем управління капіталом суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану.

Для досягнення поставленої перед нами мети варто виконати наступні завдання:

- розкрити економічну сутність, роль та функції капіталу суб'єктів господарювання;
- описати джерела формування капіталу підприємства та їх ключові характеристики;

- систематизувати методичні підходи до управління капіталом суб'єктів господарювання;
- охарактеризувати фінансово-економічну діяльність суб'єкта господарювання;
- здійснити оцінювання стану, структури та динаміки капіталу підприємства у 2022–2024 роках;
- проаналізувати ефективність формування та використання капіталу за допомогою коефіцієнтного методу;
- виявити основні проблеми в управлінні капіталом підприємства у період воєнного стану та окреслити напрями їх подолання;
- обґрунтувати перспективи застосування інноваційних методів фінансування для підвищення ефективності управління капіталом суб'єктів господарювання.

Об'єктом дослідження є процес управління капіталом суб'єктів господарювання в умовах фінансової нестабільності.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні основи та практичні інструменти управління капіталом суб'єктів господарювання.

Матеріалами дослідження є зібрані, опрацьовані та узагальнені первинні дані економічних досліджень, фінансова звітність підприємств різних форм господарювання, статистичні матеріали Державної служби статистики України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та Національного банку України, а також монографії, підручники, наукові праці та аналітичні статті вітчизняних і зарубіжних авторів, присвячені проблематиці управління капіталом.

У процесі дослідження використовуються такі методи:

– аналіз і синтез, індукція та дедукція, абстрагування, системний підхід – для розкриття теоретичних засад формування, структури та управління капіталом суб'єктів господарювання;

– табличний та графічний методи, методи порівняння, групування та узагальнення – для оцінювання стану, динаміки та ефективності використання капіталу підприємства;

– економіко-статистичні методи, факторний аналіз, метод аналогій та елементи фінансового моделювання – для визначення оптимальної структури капіталу та обґрунтування напрямів підвищення ефективності його управління.

Наукова новизна полягає у систематизації підходів до управління капіталом суб’єктів господарювання шляхом визначення оптимальної структури капіталу підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування апробованих методичних підходів у практику діяльності суб’єктів господарювання з метою встановлення якості управління капіталом на основі формування ефективної його структури.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи були обговорені на Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених, студентів та аспірантів “Фінанси, банківська справа та страхування в епоху цифровізації: управлінські виклики та перспективи”.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Поняття та економічна природа капіталу в діяльності суб'єктів господарювання

Капітал у діяльності суб'єктів господарювання – це водночас ресурс, джерело фінансування і носій вартості, що перетворює підприємницький намір на відтворюваний потік грошових доходів. У найзагальнішому вигляді капітал відображає сукупність інвестованих у підприємство економічних вигід, які контролюються суб'єктом і здатні приносити майбутні вигоди у формі прибутку, грошових потоків або стратегічних позицій на ринку. На відміну від простого набору активів, капітал має системну природу: він виявляється у здатності підприємства підтримувати та нарощувати свою «економічну масу», забезпечуючи безперервність операційного циклу, інвестицій і розподілу результатів між власниками та іншими стейкхолдерами. У бухгалтерсько-правовому розумінні власний капітал – це залишковий інтерес у активах після вирахування зобов'язань; тим самим він виступає «буфером» фінансової стійкості й головним носієм підприємницького ризику [2; 3].

Економічна природа капіталу розкривається через його функції. По-перше, функція фінансування: капітал є джерелом первинних і наступних інвестицій, які запускають виробничо-комерційний процес. По-друге, функція гарантування: величина й структура власного капіталу сигналізують кредиторам і контрагентам про рівень покриття ризиків та платоспроможність; за умов волатильності ринку власний капітал виконує роль абсорбера збитків. По-третє, функція розподілу: капітал є основою механізмів розподілу результатів між власниками, а також внутрішнього перерозподілу прибутку між проектами та підрозділами. По-четверте, управлінсько-інформаційна функція: дані обліку

капіталу – його види, зміни, резерви – формують інформаційне поле для корпоративного управління, інвесторів і державних регуляторів [4].

Капітал підприємства є багатовимірним за своїм складом і джерелами формування. Традиційно виділяють власний та позиковий капітал. Структуру власного капіталу визначають вимоги НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [2].

У фінансовій звітності власний капітал подається за такими статтями: зареєстрований (статутний) капітал, додатково вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), а також неоплачений та вилучений капітал.

Позиковий капітал охоплює зобов'язання підприємства — довго- і короткострокові кредити, випущені облігації, лізингові платежі, кредиторську заборгованість. У вартісному вимірі він фактично відображає «ціну» використання залучених зовнішніх ресурсів. Співвідношення між власним і позиковим капіталом безпосередньо впливає на середньозважену вартість капіталу, рівень фінансових ризиків та інвестиційну привабливість. Вартість власного капіталу відображає очікувану премію за ризик власників, тоді як позикового — договірну процентну ставку з урахуванням ефекту податкового щита. Сукупно це формує «мінімальну» дохідність проєктів, яку підприємство має забезпечити, щоб інвестиційні рішення були доцільними.

Питання сутності капіталу традиційно перебуває в центрі уваги економістів і фінансистів, оскільки саме він визначає можливості розвитку підприємства та масштаби його діяльності. У наукових підходах поняття капіталу трактується по-різному: економічні теорії розглядають його як сукупність ресурсів, здатних приносити дохід, тоді як фінансова наука наголошує на його ролі як інвестиційного ресурсу, що формує основу стійкості та темпів зростання бізнесу. В обліковій площині капітал розуміють передусім як частку власників у чистих активах підприємства згідно з НП(С)БО 1 та МСБО 1, що закріплює його юридично-фінансову природу. Сукупність цих трактувань дозволяє розглядати капітал як багатогранну категорію, яка поєднує

економічний зміст, фінансове наповнення та облікове відображення, забезпечуючи можливість функціонування та розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

У діяльності підприємства капітал одночасно виконує кілька важливих ролей. Він забезпечує основу виробничих процесів, визначає масштаби інвестиційної діяльності, формує запас фінансової стійкості й служить критерієм, за яким оцінюють надійність та вартість бізнесу. Окрім цього, капітал визначає взаємовідносини між власниками й слугує базою для розподілу прибутку, а для кредиторів є гарантією виконання підприємством своїх зобов'язань. Усе це надає капіталу системного значення, адже він виступає не лише вихідною точкою ресурсного забезпечення, а й чинником, що впливає на стратегічні рішення та здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Капітал, будучи юридично «залишком» у балансі, економічно відображає накопичену здатність підприємства створювати вартість. Практично це проявляється у двох взаємопов'язаних концепціях підтримання капіталу: фінансової та фізичної. Перша більше відповідає фінансовим бізнес-моделям, друга – капіталомістким виробникам, де питання заміщення основних засобів і технологічного відновлення критично важливі. Вибір концепції впливає на облікову політику щодо переоцінок, резервів і обмежень розподілу прибутку, а також на управлінські рішення про структурування інвестицій і фінансування [2].

З огляду на економічну природу капіталу, нерозподілений прибуток відіграє особливу роль: він є внутрішнім джерелом інвестицій і амортизатором ризиків. Рішення «реінвестувати чи розподіляти» визначає темп зростання власного капіталу, а через нього – ліміт позикового фінансування, адже кредитні ковенанти часто містять нормативи достатності капіталу. Додатково формується резервний капітал, який виконує захисну функцію на випадок збитків; його розмір і порядок використання закріплюються статутом і відповідають принципам обачності. Для підприємств, що застосовують переоцінку

необоротних активів, інший додатковий капітал акумулює ефекти переоцінок, не допускаючи їх прямого змішування з операційною результативністю – це важливий аспект інтерпретації даних для інвесторів і кредиторів [3; 4].

В інформаційній системі управління підприємством капітал – це ключовий індикатор стратегічної спроможності. Його динаміка сигналізує про успішність бізнес-моделі, якість корпоративного управління та ефективність ризик-менеджменту. Якщо власний капітал зростає переважно за рахунок нерозподіленого прибутку, це свідчить про ресурсну автономію та інвестиційну здатність; якщо за рахунок додаткових внесків – про стадію масштабування чи відновлення після шоків; якщо ж домінують переоцінки – про капіталомістку структуру активів і чутливість до ринкових оцінок. Усі ці «сигнали» мають бути правильно зчитані у звітності – завдання, що безпосередньо стосується методичних підходів до обліку й аудиту власного капіталу [1].

Водночас економічна природа капіталу проявляється й у конфігурації корпоративних прав. Статутний капітал фіксує обсяг прав голосу, пріоритет у розподілі прибутку та ліквідаційній квоті, умови додаткових емісій і викупу. Емісійний дохід відображає різницю між справедливою ціною розміщення інструментів власного капіталу й їх номіналом, сигналізуючи про ринкову оцінку підприємства інвесторами. Викуп власних інструментів зменшує власний капітал і повинен бути прозоро розкритий, оскільки впливає на показники прибутку на акцію та структуру контролю. Коректна організація обліку й аудиту цих операцій – запорука достовірного представлення інтересів власників у звітності [1; 2].

Управлінська роль капіталу проявляється у тому, що його динаміка сигналізує про успішність бізнес-моделі, ефективність корпоративного управління та здатність підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Якщо приріст капіталу відбувається за рахунок нерозподіленого прибутку, це свідчить про ресурсну автономію та інвестиційну спроможність; за рахунок додаткових внесків – про етап масштабування або відновлення після фінансових шоків; переоцінки – про капіталомістку структуру активів та

чутливість до ринкових змін

Отже, поняття та економічна природа капіталу охоплюють три взаємопов'язані виміри. Юридико-бухгалтерський – капітал як залишковий інтерес із визначеною внутрішньою структурою, правилами визнання й розкриття; фінансовий – капітал як вартість ресурсів і «ціна» ризику, що визначає WACC, леверидж і інвестиційну спроможність; управлінський – капітал як інформаційний та контрольний механізм, який спрямовує рішення про розподіл прибутку, інвестиції, дивіденди та стратегію зростання. Синтез цих вимірів забезпечується належною методологією обліку, аудиту та інформаційного забезпечення, котрі дають змогу правдиво відобразити економічну реальність і, що не менш важливо, – підвищити якість рішень власників і менеджменту в умовах невизначеності.

Отже, капітал у фінансовому вимірі поєднує інвестиційну, гарантійну та управлінсько-інформаційну функції, забезпечуючи фінансову стійкість, здатність до зростання, ефективність управління ресурсами та прийняття стратегічних рішень. Його адекватне планування, контроль і аналіз дозволяють підприємству оптимізувати структуру власного та позикового капіталу, підтримувати ліквідність і рентабельність, а також забезпечувати довгострокову інвестиційну привабливість.

1.2. Джерела формування капіталу підприємств та їх особливості.

Джерела формування капіталу підприємства умовно поділяють за кількома ознаками. Найпоширеніша класифікація — на внутрішні та зовнішні, а також на власні, позикові, гібридні, альтернативні та державні джерела. Така систематизація дозволяє визначити, які саме фінансові ресурси доступні підприємству, яку ціну вони мають, яке навантаження формують і як впливають на структуру капіталу. Узагальнену класифікацію наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація джерел фінансування підприємства

Ознака класифікації	Групи джерел	Приклади
За походженням:	Внутрішні	Нерозподілений прибуток, амортизація, внутрішня економія
	Зовнішні	Внески власників, кредити, облігації, лізинг, гранти
За правовою природою:	Власний капітал	Статутний капітал, додатковий капітал, емісійний дохід
	Позиковий капітал	Банківські кредити, облігації, овердрафт, факторинг
	Гібридні інструменти	Конвертовані облігації, привілейовані акції, мезонін
За формою фінансування:	Оборотний капітал	Торговельний кредит, факторинг, форфейтинг
	Інвестиційний капітал	Лізинг, довгострокові позики, проектне фінансування
Альтернативні джерела:	Приватні інвестори	Бізнес-ангели, венчурні фонди
	Масові платформи	Краудфандинг, краудлендинг
Державні джерела:	Програми підтримки	Гранти, пільгові кредити, компенсація ставок

Складено на основі [7]

На основі наведеної класифікації детальніше розглянемо ключові групи джерел формування капіталу підприємства, їхні переваги, недоліки та особливості використання в сучасних умовах господарювання.

Основні джерела фінансування підприємства формують фінансову основу бізнесу: від їхньої вартості, доступності, строковості та гнучкості залежить швидкість зростання, стійкість до шоків і здатність перетворювати стратегію на вимірювані результати. Вибір джерел ніколи не є нейтральним: кожне з них переносить на компанію специфічні обмеження, змінює профіль ризику, впливає на вартість капіталу, ліквідність і структуру власності. Тому оптимізація фінансування – це завжди баланс між ціною ресурсів, контролем, ризиками

рефінансування, податковими ефектами та фазою життєвого циклу підприємства [5; 6].

Власний капітал підприємства є основним джерелом фінансування і відображає частку власників у чистих активах. Його внутрішніми джерелами є, перш за все, нерозподілений прибуток і додаткові внески власників, а зовнішніми – емісійний дохід від розміщення часток чи акцій. Переваги власного капіталу полягають у відсутності обов'язкових виплат, високій стійкості до фінансових шоків і можливості розширення кредитоспроможності підприємства. До недоліків належать очікувана премія за ризик, що формує вартість капіталу, а також складність швидкого масштабного залучення коштів на нестабільних ринках. У структурному вимірі достатній обсяг власного капіталу підвищує фінансову автономію підприємства, тоді як недостатнє використання боргового фінансування може призводити до зростання середньозваженої вартості капіталу (WACC) порівняно із збалансованою структурою фінансування з урахуванням податкового ефекту від процентних витрат [5; 8].

Позикове фінансування охоплює банківські кредити, облігаційні запозичення, цільові кредитні лінії, комерційні папери, лізингові та інші боргові інструменти. Його економічний сенс – прискорення зростання через залучення «чужої купівельної спроможності» під визначену ставку і строк. Сильні сторони боргу – нижча порівняно з власним капіталом вартість, податковий щит і збереження контролю існуючих власників. Водночас борг підвищує фінансовий леверидж і чутливість до касових розривів, вимагає дотримання ковенант, підтримки оборотного капіталу і дисципліни звітності. Банківські кредити доречні для оборотних потреб і CAPEX із прогнозованими потоками; облігації – для диверсифікації кредиторів і фіксації довших строків; револьверні лінії – для покриття сезонності; проектне фінансування – для великих інвестицій із виділенням потоків заставного активу [6; 8; 9].

Між класичними «власним» і «боргом» розміщуються гібридні інструменти – конвертовані облігації, привілейовані акції, мезонін і субординований борг. Вони поєднують риси двох світів: інвестор отримує

купон/дивіденд і потенційну участь у капіталі через конверсію, а емітент – відносно дешевизну проти чистого equity та гнучкіші умови проти старшого боргу. Ціна гібридів залежить від опційної компоненти, строку та субординації; для компанії це спосіб «розтягнути» вартість капіталу між борговою і власною полюсами, зберігаючи маневр у структурі власності [5; 6].

Важливе місце займає фінансування оборотного капіталу: торговельний кредит від постачальників, факторинг, форфейтинг, овердрафт, інвентарні та складські розписки. Торговельний кредит безпроцентний лише номінально: знижка «2/10, net 30» імпліцитно задає високу ефективну ставку, тому управлінське рішення – чи скористатися дисконтом, чи бзяти у борг у постачальника – порівнюється з альтернативною вартістю банківського кредиту або факторингу. Факторинг і форфейтинг прискорюють конвертацію дебіторської заборгованості у готівку, знижують ризики неплатежів і вивільняють ліміти на балансовий борг, але мають цінову надбавку за сервіс і ризик. Овердрафт і короткі кредитні лінії дають гнучкість, проте критично вимагають cash-flow прогнозів, щоби не «замкнути» цикл на штрафних ставках [8; 9].

Лізинг – окремий спосіб фінансування основних засобів. Фінансовий лізинг наближає ресурс до боргу з переходом ризиків і вигід користувача; операційний – до оренди з можливістю регулярної модернізації активів. Перевага – менші авансові витрати, можливість «вбудувати» сервіс і страхування, адаптивність до технологічних змін; вартісний мінус – сукупна ціна користування може перевищити класичний кредит, а за МСФЗ відповідне зобов’язання збільшує боргове навантаження й впливає на ковенанти [6; 8].

Для малих і зростаючих бізнесів значущими є альтернативні й квазікапітальні джерела: венчурне фінансування, бізнес-ангели, корпоративні акселератори, краудфандинг і краудлендинг. Венчурне фінансування та бізнес-ангели приносять не лише гроші, а й менторство, мережі та стратегічну гнучкість; плата – істотне розмивання, пріоритет росту над короткостроковою прибутковістю, складні умови екзиту. Краудфандинг корисний для валідації

попиту та пресейлу, особливо у B2C, а краудлендинг – для швидкого залучення невеликих сум під фіксовану ставку. В українському контексті потенціал альтернатив обмежують регуляторні рамки, ризики інвесторів і інформаційна асиметрія, однак тренд на діджиталізацію платіжної інфраструктури розширює доступ до цих каналів, насамперед для МСП [7].

Державні й квазідержавні інструменти – гранти, програми часткової компенсації ставок, портфельні гарантії, пільгові кредити – виконують роль «підпору» для пріоритетних галузей і регіонів. Їхній плюс – низька ціна і довший горизонт; мінуси – конкурсний відбір, бюрократія, вузька цільова прив'язка та часові лаги між подачею і фактичним фінансуванням. Правильна комбінація грантів із приватним боргом чи equity дає ефект «мультиплікатора», знижуючи середню вартість капіталу та розширюючи інвестиційні можливості без критичного розмивання [8; 9].

Вартість фінансування – спільний знаменник для всіх джерел. Вона визначається базовими процентними ставками, премією за ризик країни та компанії, інфляційними очікуваннями, строком, забезпеченням, субординацією та ринковою ліквідністю інструменту. У випадку боргу додаються комісії, страховки, хеджування; у випадку власного капіталу – вартість очікуваної дохідності інвестора. Завдання фінансового менеджменту – не просто «знайти дешевше», а підібрати мікс, який мінімізує WACC за заданого профілю ризику, забезпечує відповідність строків джерел і використання, не порушує ковенанти і зберігає керованість структури власності [5; 6; 8; 9].

На різних етапах життєвого циклу підприємства пріоритети фінансування змінюються. На ранніх стадіях домінує власний капітал засновників, гранти й «друзі/родина», пізніше – ангели й венчур; у фазі зростання з'являється банківський борг, лізинг, факторинг; на етапі зрілості – облігації, конвертовані інструменти, програми викупу акцій і дивідендні політики. Кризові періоди зсувають акцент у бік короткострокової ліквідності, реструктуризацій і субординованого фінансування; періоди буму – у бік довгих фіксацій ставки, IPO/SPO і структурованих гібридів. Гнучкість означає готовність змінювати

портфель джерел у відповідь на цикл ставок, інфляції та доступності ліквідності [5; 9].

Окремо варто підкреслити роль нефінансових «умов» доступу до ресурсів: якість корпоративного управління, прозорість звітності, кредитна історія, ESG-профіль, система ризик-менеджменту й комплаєнсу. Ці параметри прямо впливають на кредитний спред, розмір вимог до забезпечення, інтерес інституційних інвесторів і швидкість закриття угод. Іншими словами, «дешеві гроші» заробляються не на етапі підписання договору, а роками послідовної дисципліни й комунікації з ринком [6; 8; 9].

Узагальнюючи, економічна логіка вибору джерел фінансування зводиться до узгодження трьох площин: вартості, контролю та ризику. Власний капітал дає стійкість і стратегічну свободу, але дорогий і розмиває частки; борг знижує WACC і зберігає контроль, проте підсилює леверидж і вимагає касової дисципліни; гібриди та альтернативи інструменти фінансування доповнюють традиційні джерела, забезпечуючи тонке налаштування структури капіталу під фазу росту та волатильність ринку. Компетентне фінансове управління полягає у раціональному поєднанні зазначених інструментів з метою мінімізації середньої вартості залучених ресурсів, збереження платоспроможності підприємства та забезпечення його стратегічної гнучкості. Саме такий підхід відповідає сучасним уявленням про парадигму розвитку структури капіталу й практику прикладного фінансового менеджменту в українських реаліях.

1.3. Методи управління капіталом суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки.

Методи управління капіталом в умовах ринкової економіки формують цілісну систему принципів, інструментів і процедур, за допомогою яких підприємство планує, залучає, розподіляє та контролює фінансові ресурси, узгоджуючи вартість капіталу з рівнем ризику та стратегічними цілями розвитку.

Практичне ядро цієї системи складають політика структури капіталу, управління оборотним капіталом, інвестиційно-дивідендна політика, інструменти залучення фінансових ресурсів, ризик-менеджмент і казначейські практики. Ефективність таких методів визначається здатністю підприємства адаптувати фінансові рішення до волатильних ринкових умов та підтримувати фінансову стійкість у довгостроковій перспективі [10].

Першою ключовою ланкою є формування та підтримання цільової структури капіталу. У сучасній фінансовій теорії це питання розглядається крізь призму концепцій trade-off та pecking order, відповідно до яких підприємство балансує між податковими перевагами боргового фінансування та витратами фінансових труднощів, надаючи пріоритет внутрішнім джерелам фінансування, далі – боргу, і лише в останню чергу – зовнішньому власному капіталу. На практиці реалізація такої політики передбачає контроль рівня фінансового левериджу, оцінювання середньозваженої вартості капіталу (WACC), дотримання кредитних кovenantів та використання сценарного аналізу для оцінки чутливості структури капіталу до змін ринкових умов [10; 13].

Важливим методичним інструментом управління капіталом є використання елементарних показників формування та використання капіталу, які забезпечують первинну оцінку фінансової незалежності підприємства, рівня боргового навантаження та типу фінансової стійкості. До таких показників належать коефіцієнт автономії (незалежності), коефіцієнт фінансування, тип фінансової стійкості та ефект фінансового левериджу.

Коефіцієнт автономії характеризує частку власного капіталу в загальному обсязі фінансування активів і відображає рівень фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел. Коефіцієнт фінансування, у свою чергу, показує співвідношення між позиковим і власним капіталом та дозволяє оцінити ступінь боргової залежності суб'єкта господарювання. Аналіз типу фінансової стійкості базується на співвідношенні власних і залучених джерел покриття запасів та дає змогу класифікувати фінансовий стан підприємства як стійкий, нормально стійкий, нестійкий або кризовий.

Таблиця 1.2.

Показники формування та використання капіталу підприємства та
методика їх розрахунку

Показник	Економічний зміст	Формула розрахунку
Коефіцієнт автономії (незалежності)	Характеризує частку власного капіталу в загальному обсязі фінансування активів та рівень фінансової незалежності підприємства	$K_{\text{авт}} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи}}$
Коефіцієнт фінансування	Відображає співвідношення між позиковим і власним капіталом та рівень боргової залежності	$K_{\text{фін}} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$
Коефіцієнт фінансової залежності	Показує частку активів, сформованих за рахунок залучених коштів	$K_{\text{фз}} = \frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Активи}}$
Тип фінансової стійкості підприємства	Визначається залежно від забезпеченості запасів джерелами їх формування	Порівняння власних та залучених джерел із величиною запасів
Рентабельність активів (ROA)	Показує ефективність використання всіх активів підприємства	$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}} * 100\%$
Рентабельність власного капіталу (ROE)	Характеризує дохідність власних коштів підприємства	$ROE = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} * 100\%$
Ефект фінансового левериджу	Відображає вплив залучення позикового капіталу на рентабельність власного капіталу	$\text{ЕФЛ} = (ROE - r) * \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$
Середньозважена вартість капіталу (WACC)	Характеризує середню ціну залучення фінансових ресурсів	$WACC = \frac{E}{E+D} * R_e + \frac{D}{E+D} * R_d * (1 - T)$
Коефіцієнт поточної ліквідності	Відображає здатність підприємства покривати поточні зобов'язання оборотними активами	$K_{\text{пл}} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Показує здатність підприємства погашати поточні зобов'язання найбільш ліквідними активами	$K_{\text{шл}} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}}$

Джерело: складено автором на основі [10; 11; 13].

Окреме місце у системі управління капіталом посідає оцінка ефекту фінансового левериджу, який відображає вплив використання позикових коштів на рентабельність власного капіталу. За умови перевищення прибутковості активів над вартістю боргу застосування позикового капіталу може підвищувати

дохідність власних ресурсів, однак у разі погіршення фінансових результатів або зростання вартості запозичень фінансовий леверидж підсилює ризик зниження платоспроможності.

Методика розрахунку зазначених показників подана у таблиці 1.2, а їх практичне застосування та кількісна оцінка наведені у розділі 2.

Другою ланкою системи управління капіталом є управління оборотним капіталом, яке спрямоване на забезпечення платоспроможності та мінімізацію тривалості грошового циклу. Воно охоплює регулювання дебіторської заборгованості, управління запасами, оптимізацію розрахунків з постачальниками та використання короткострокових фінансових інструментів. Ефективність управління оборотним капіталом оцінюється за допомогою показників оборотності, ліквідності та тривалості операційного і фінансового циклів [10; 13].

Третьою ланкою є інвестиційно-дивідендна політика, яка визначає напрями використання капіталу з метою створення вартості. Інвестиційні рішення приймаються на основі дисконтованих критеріїв ефективності (NPV, IRR, PI) з урахуванням вартості капіталу та ризику, тоді як дивідендна політика має узгоджувати потреби розвитку підприємства з підтриманням його фінансової стійкості [10].

Четверта ланка охоплює інструменти залучення капіталу, що різняться за строками, вартістю та рівнем ризику. Для суб'єктів малого і середнього бізнесу актуальними є лізинг, факторинг, банківські кредити, грантове та квазікапітальне фінансування, тоді як для більших компаній – облігаційні позики, синдиковані кредити та гібридні інструменти. Вибір джерел фінансування безпосередньо впливає на структуру капіталу та фінансову стійкість підприємства [12; 13].

П'ятою ланкою виступає управління фінансовими ризиками та ліквідністю, що передбачає створення резервів, диверсифікацію джерел фінансування, контроль валютних і процентних ризиків, а також застосування стрес-тестування для оцінки здатності підприємства витримувати несприятливі сценарії розвитку [11; 13].

Шоста ланка – казначейські практики та фінансова аналітика як операційна методика управління капіталом. Вона охоплює централізацію управління грошовими потоками, планування платежів, автоматизацію фінансових процесів та використання аналітичних показників ефективності (WACC, ROE, EVA) для контролю якості управлінських рішень.

Отже, методи управління капіталом слід розглядати як взаємопов'язану систему аналітичних і практичних інструментів, що забезпечують формування ефективної структури капіталу, підтримання фінансової стійкості та досягнення стратегічних цілей розвитку підприємства. Саме така системність створює методичну основу для подальшого практичного аналізу формування та використання капіталу, здійсненого у другому розділі магістерської роботи.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Загальна характеристика фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

Загальна характеристика суб'єкта господарювання ТОВ «*****» (далі по тексту – Товариство) доцільно вибудовувати на поєднанні нормативно-довідкової інформації про його реєстраційні атрибути, види діяльності та фінансові показники з аналітичним оглядом бізнес-моделі, ринкового позиціонування й організаційно-управлінських практик. Компанія функціонує у сегменті послуг із надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів, що в українських реаліях належить до динамічних та чутливих до макроекономічних коливань сфер.

Водночас профіль видів діяльності підтверджує фокус на КВЕД 77.11 «Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів», з можливими додатковими допоміжними та опосередкованими видами, які підтримують операційний цикл, зокрема діяльність посередників у торгівлі широким асортиментом, інші допоміжні комерційні послуги, а також інша допоміжна діяльність у сфері фінансових послуг – як інфраструктура для корпоративних продажів і B2B-сервісів у ланцюзі вартості автопрокату [16].

Сектор оренди авто в Україні історично складається з декількох ринкових ніш: короткострокова оренда для резидентів і мандрівників; середньострокова та довгострокова оренда для компаній і приватних осіб; корпоративні автопарки на умовах операційного лізингу; а також спеціалізовані.

Для Товариства така структура ринку означає потребу у гнучкій тарифній політиці, диверсифікації автопарку та ризик-менеджменті щодо технічного стану

й залишкової вартості активів. Значущим є питання географії попиту: великі міські агломерації, транспортні хаби й туристичні центри формують ядро клієнтопотоку, тоді як у передмісті й менших містах попит більш фрагментований і залежить від локальної економічної активності, міграційних хвиль та сезонності. У таких умовах суб'єкт господарювання, що спеціалізується на оренді, має синхронізувати потреби різних клієнтських сегментів через пакетування послуг, використання CRM-систем для управління бронюванням і платежами, а також впровадження політик динамічного ціноутворення з урахуванням сезонних піків та періодів низької завантаженості [14; 15].

З позицій фінансової стійкості бізнес-модель автопрокату поєднує високу частку матеріальних активів з інтенсивним операційним грошовим потоком і відчутною залежністю від зовнішніх ризиків. Підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств, запропоновані в економічній літературі, акцентують на системності показників – ліквідності, автономії, маневреності власного капіталу, покриття відсотків, оборотності, маржинальності та якості грошового потоку [14].

Для компаній типу Товариства критично важливо забезпечувати збалансованість між структурою активів, структурою капіталу (власний/позиковий), графіками лізингових і страхових платежів та сезонною волатильністю доходів. Пропонована в сучасних дослідженнях методика економіко-статистичного аналізу дозволяє, з одного боку, побудувати інтегральний індекс фінансової стійкості на основі нормалізованих індикаторів, а з іншого – провести панельні порівняння у часі й з референтними підприємствами ринку [15]. Такий підхід формує підґрунтя для управлінських рішень щодо оновлення автопарку, ревізії дисконтної політики та хеджування ризиків страхових випадків [14; 15].

Офіційні аналітичні агрегатори фінансової звітності, що збирають публічні дані з реєстрів, свідчать про позитивну динаміку ключових агрегованих показників за 2024 рік: виручка близько 20,1 млн грн, чистий прибуток у діапазоні десятків тисяч гривень, вартість активів на рівні понад 5,1 млн грн;

водночас, беручи до уваги капіталомісткий характер галузі, такі результати можуть відображати як ефект масштабування портфеля прокату, так і високу витратну складову (амортизація, сервіс, страхування), що стискає чисту маржу [16].

У поєднанні з невеликим статутним капіталом це типовий профіль ТМТ/послугових компаній з активним використанням оборотних фінансових інструментів та договірних зобов'язань і підвищеними вимогами до платоспроможності в пікові періоди сезонного попиту. Для підвищення фінансової стійкості науково-практична література рекомендує поєднувати горизонтальний і вертикальний аналіз балансу, аналіз грошового потоку за видами діяльності, а також ув'язувати інвестиційні рішення з індексом покриття боргу – особливо у випадках оновлення автопарку або входу в нові міста [14; 15; 16].

Таблиця 2.1.

Основні фінансові показники Товариства за 2022–2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення 2024/2022, %
Дохід, грн	34 166 500	34 277 500	20 097 000	–41,2
Чистий прибуток, грн	364 900	206 700	44 000	–87,9
Активи, грн	10 454 500	14 191 000	5 130 000	–50,9
Зобов'язання, грн	10 020 000	13 548 400	4 443 300	–55,6
Кількість працівників, осіб	6	8	4	–33,3

Джерело: складено автором на основі [17].

Аналіз фінансових показників Товариства за 2022–2024 рр. свідчить про зниження масштабів діяльності та прибутковості підприємства. Дохід скоротився більш ніж на 40 %, що супроводжувалося падінням чистого прибутку майже на 88 %. Зменшення активів і зобов'язань свідчить про зниження обсягів операційної діяльності та скорочення інвестиційної активності.

Організаційно-правова форма у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю сприяє гнучкості у залученні партнерів, укладанні договорів операційного лізингу, роботі з корпоративними клієнтами та участі в публічних

закупівлях. Дані відкритих систем моніторингу публічних закупівель демонструють участь компанії в щонайменше одній процедурі закупівлі з підписанням договору; така активність, навіть точкова, розширює клієнтську базу й підвищує видимість бренду у B2G-сегменті [16].

Водночас участь у тендерах накладає підвищені вимоги до прозорості, відповідності кваліфікаційним і технічним критеріям, а також до страхового та сервісного забезпечення автопарку. Управлінськи це означає потребу в стандартизації процесів, цифровізації документообігу та інтеграції з державними реєстрами для оперативної верифікації контрагентів [15; 16].

Маркетингова стратегія прокатного бізнесу в Україні базується на мультиканальному залученні клієнтів: SEO-оптимізований сайт, маркетплейси послуг, агрегатори бронювання, таргетована реклама у соціальних мережах, партнерства з автосервісами й страховиками, а також реферальні програми для локальних спільнот. З огляду на зростання ролі цифрових каналів, компанії типу Товариства посилюють позиції через омніканальні сценарії: онлайн-бронювання з попередньою ідентифікацією клієнта, динамічні тарифи залежно від строку оренди, цифрові підписи документів, безконтактну видачу авто, та гнучкі опції страхування й застави.

Інноваційні підходи – телематика для моніторингу пробігу і стилю водіння, алгоритми аналітики завантаження автопарку, скоринг ризиків, – прямо корелюють з індикаторами стійкості, що підкреслено в сучасних дослідженнях: компанії, які швидше інтегрують цифрові рішення, демонструють кращу керованість витрат і стабільність грошових потоків [14]. У цьому контексті Товариству доцільно систематизувати дані по кожному автомобілю, щоб у режимі дашбордів ухвалювати рішення про ротацію автопарку, перепрофілювання тарифів і формування «корзини» авто під різні сегменти попиту [14; 15].

Ризики діяльності суб'єкта господарювання в автопрокаті умовно групуються на ринкові, операційні, фінансові, правові та форс-мажорні. Відкриті судові реєстри зазвичай фіксують окремі правові епізоди з участю компаній

галузі; для Товариства публічні агрегатори також вказують на наявність судових згадок, що є типовим для підприємств, котрі оперують матеріальними активами та великою кількістю контрактів [16].

Кадрова політика в автопрокаті має свої особливості. Ключові ролі – операційні менеджери пунктів видачі/прийому, фахівці з клієнтського сервісу, спеціалісти зі страхових випадків, логісти, механіки/сервісні інженери, бухгалтерія/фінанси та маркетинг. Висока якість сервісу, швидкість реагування і прозорі правила взаємодії з клієнтом прямо впливають на повторні продажі та репутацію. З огляду на підходи до оцінки стійкості, кадрові KPI варто інтегрувати в загальнокорпоративний «дашборд стійкості», де разом відслідковуються фінансові й операційні індикатори [14; 15].

Для Товариства особливо релевантними є інструменти безперервного навчання персоналу, спрямовані на підвищення професійної компетентності, технічної грамотності та культури безпеки. Регулярні тренінги з експлуатації транспортних засобів, комунікації з клієнтами, алгоритмів дій у нестандартних ситуаціях та оновлень законодавства дозволяють формувати гнучку, відповідальну й мотивовану команду, здатну забезпечити стабільну якість сервісу навіть за умов високої динаміки ринку.

Не менш важливим напрямом є автоматизація операційного контролю. Запровадження цифрових чек-листів для передрейсових і післярейсових оглядів дозволяє стандартизувати процес перевірки транспортних засобів, мінімізувати людський фактор і зменшити ризики технічних несправностей. Такі чек-листи можуть бути інтегровані в мобільний застосунок або CRM-систему з обов'язковою фіксацією часу, підписом відповідального та фото- або відеопідтвердженням.

Додатково варто використовувати контроль-карти технічного стану, які автоматично збирають інформацію про пробіг, рівень палива, стан шин, акумулятора та системи безпеки. Це дозволяє своєчасно планувати техобслуговування, уникати простоїв і запобігати аварійним ситуаціям. Поєднання навчання персоналу з цифровими інструментами контролю формує

замкнену систему якості, у якій людський досвід і технологічні рішення взаємодоповнюють одне одного, забезпечуючи стабільну надійність автопарку та високу довіру клієнтів до компанії.

Стратегічно підприємству доцільно поєднувати органічне зростання з партнерськими моделями. Органічне зростання – це поступове нарощування автопарку на підставі unit-economics: цільова середня добова ставка, коефіцієнт завантаження, частка витрат на амортизацію/страхування/сервіс у виручці, планова залишкова вартість. Партнерські моделі – франчайзинг окремих пунктів видачі, white-label для корпоративних клієнтів, спільні пакети з туроператорами чи авіаперевізниками, співпраця з дилерами. Вибір оптимального міксу залежить від вартості капіталу, якості локального попиту та логістики постачань авто.

Фінансове планування для Товариства повинно спиратися на систему бюджетів: виручка за сегментами, P&L із деталізацією змінних і постійних витрат, CAPEX на оновлення автопарку, фінансовий бюджет із графіками платежів за лізингом і відсотками, бюджет руху грошових коштів з контрольними «маяками» ліквідності. З позицій [14] і [15] доцільно застосувати інтегральні індикатори, а також аналіз чутливості: як зміниться EBITDA-маржа при $\pm 10\%$ корекції середньодобової ставки, завантаження, страхових тарифів або курсу валют; як впливають на DSCR сценарії прискореного оновлення автопарку проти продовження експлуатації. Наявні публічні фінансові дані [16] дають змогу сформуванню бенчмарки та простежити траєкторію виручки/активів; подальша деталізація можлива на основі управлінської звітності компанії, яку варто привести до стандартів щомісячного закриття з консолідацією по підрозділах і моделях авто [14; 15; 16].

Окрему увагу слід приділити комплаєнсу та репутаційним практикам. Публічність даних про компанію в державних і відкритих реєстрах, згадки в судових рішеннях і тендерних системах створюють репутаційний «цифровий слід», що впливає на довіру клієнтів і кредиторів. Для Товариства доцільним є регулярний моніторинг згадок у базах публічних закупівель, судових рішень і бізнес-довідниках із відпрацюванням виявлених кейсів. У сукупності з прозорою

тарифною політикою, достатнім страховим покриттям і стандартизованими SLA це підвищує стійкість та конкурентоспроможність на ринку [15; 16].

Підсумовуючи, Товариство – це суб’єкт господарювання, який працює в капіталомісткому, але перспективному сегменті оренди легкових автомобілів. Компанія має понад дев’ятирічну історію діяльності, структуровану за класичною для ТОВ моделлю, з підтвердженими атрибутами в державних реєстрах і публічних агрегаторах: дата реєстрації 28.04.2016, ЄДРПОУ 40458417, керівник Турик М. П., актуалізована юридична адреса в Бучанському районі Київської області, базовий КВЕД 77.11, публічно відображені фінансові агрегати за 2024 рік [16]. Застосування сучасних методик оцінювання фінансової стійкості [14; 15] у поєднанні з операційною діджиталізацією, сценарним бюджетуванням і стандартизацією сервісних процесів дозволяє підприємству тримати керовані ризики, підвищувати завантаження автопарку та поступово нарощувати маржинальність.

З урахуванням нестабільності зовнішнього середовища для Товариства доцільним є впровадження системного підходу до управління фінансовою діяльністю підприємства, що передбачає планування, організацію, контроль і своєчасне коригування управлінських рішень. Особлива увага при цьому має приділятися оптимізації структури активів і договірних зобов’язань, а також забезпеченню фінансової стійкості та ділової репутації підприємства.

2.2. Дослідження структури капіталу підприємства та її динаміка у 2022 – 2024 роках.

Структура капіталу Товариства відображає співвідношення власних і позикових джерел фінансування, що забезпечують безперервність операційного циклу, інвестиції у необоротні активи та формування оборотного капіталу. Як товариство з обмеженою відповідальністю, компанія функціонує в межах правового поля, яке визначає мінімальні вимоги до статутного капіталу, порядок

його формування, збільшення та зменшення, а також механізми залучення боргу і квазівласних інструментів [17].

У практиці українських ТОВ політика формування та використання капіталу має, як правило, прагматичний характер: власники схильні підтримувати достатній рівень «подушки» власного капіталу для довіри контрагентів та кредиторів, але гнучко використовують позикові ресурси для масштабування обороту або фінансування пікових потреб у ліквідності. Саме така гнучкість визначає динаміку структури капіталу протягом життєвого циклу підприємства – від стартової фази з переважанням власних коштів до етапів зростання, де зростає роль боргових фінансувань і альтернативних інструментів.

Діагностика структури капіталу Товариства доцільно базується на комплексному аналізі фінансової звітності підприємства за кілька послідовних періодів, що дозволяє відстежити динаміку змін у співвідношенні власного та позикового капіталу, а також оцінити тенденції у фінансовій стійкості компанії. Такий підхід забезпечує виявлення ключових трендів – наприклад, чи відбувається поступове зміцнення автономії за рахунок реінвестування прибутку, чи навпаки, спостерігається зростання боргового навантаження, яке може вплинути на ліквідність і кредитоспроможність.

Важливим елементом діагностики є структурний аналіз капіталу, що охоплює визначення питомої ваги власних і залучених коштів, дослідження джерел фінансування, оцінку вартості капіталу та ефективності його використання. Оцінюються такі показники, як коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, співвідношення боргу до власного капіталу і коефіцієнт довгострокового залучення капіталу. Динаміка цих коефіцієнтів дає змогу зробити висновки про рівень фінансової стійкості, ризикованість структури капіталу та здатність підприємства залучати зовнішні ресурси без втрати контролю над бізнесом.

Крім того, аналіз фінансової звітності має бути доповнений оцінкою якісних факторів, що впливають на структуру капіталу – зокрема, політики фінансування активів, дивідендної політики, кредитних умов і рівня ділової

активності. Для Товариства це дозволяє сформувані обґрунтовані рекомендації щодо оптимізації структури фінансування, підвищення ефективності використання власних ресурсів і забезпечення стійкого розвитку в умовах мінливої ринкової кон'юнктури.

Таблиця 2.2

Структура капіталу Товариства за джерелами формування у 2022–2024рр.

Показники	2022р.	2023р.	2024р.
Власний капітал, грн	434500	642600	686700
Позиковий капітал, грн	10020000	13548400	4443300
Усього капіталу, грн	10454500	14191000	5130000
Частка власного капіталу, %	4,2	4,5	13,4
Частка позикового капіталу, %	95,8	95,5	86,6

Джерело: складено автором на основі [17].

Аналіз структури капіталу Товариства свідчить, що у 2022–2023 рр. підприємство характеризувалося критично високою часткою позикового капіталу (понад 95 %), що формувало значну фінансову залежність. У 2024 р. спостерігається зростання питомої ваги власного капіталу до 13,4 %, що є позитивною тенденцією та вказує на часткове зниження боргового навантаження. Водночас структура капіталу залишається незбалансованою, оскільки домінування позикових джерел зберігається.

Ключові індикатори – коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансового левериджу, покриття відсотків, чистий борг/EBITDA, частка довгострокової заборгованості в сукупному борзі, тривалість операційного та фінансового циклів. За логікою життєвого циклу компанії, стійка позитивна динаміка нерозподіленого прибутку підвищує частку власного капіталу та зменшує потребу у дорогих боргових інструментах, тоді як фази швидкого зростання обороту можуть супроводжуватися тактичним підвищенням leverage для фінансування дебіторської заборгованості та товарних запасів.

Таблиця 2.3

Показники структури капіталу та фінансової стійкості Товариства

Показник	Формула	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Коефіцієнт автономії	$(\text{Активи} - \text{Зобов'язання}) / \text{Активи}$	0,04	0,05	0,13
Коефіцієнт фінансової залежності	$\text{Зобов'язання} / \text{Активи}$	0,96	0,95	0,87
Коефіцієнт фінансового левериджу	$\text{Зобов'язання} / \text{Власний капітал}$	25,1	21,1	6,7
Маневреність власного капіталу	$(\text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання}) / \text{Власний капітал}$	0,28	0,34	0,41
Коефіцієнт поточної ліквідності	$\text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання}$	1,01	1,02	1,15
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$(\text{Оборотні активи} - \text{Запаси}) / \text{Поточні зобов'язання}$	0,84	0,88	1,02

Джерело: складено автором на основі [17].

Розрахунок показників структури капіталу Товариства за 2022–2024 рр. свідчить про поступове покращення фінансової стійкості підприємства. Коефіцієнт автономії зріс з 0,04 у 2022 р. до 0,13 у 2024 р., що означає збільшення частки власного капіталу в загальному обсязі фінансування активів. Відповідно коефіцієнт фінансової залежності знизився з 0,96 до 0,87, що вказує на зменшення боргового навантаження.

Значення фінансового левериджу скоротилося з 25,1 до 6,7, що свідчить про зниження фінансового ризику та менш критичну залежність підприємства від залучених коштів. Показник маневреності власного капіталу має позитивну динаміку, що характеризує зростання можливостей оперативного використання власних фінансових ресурсів.

Коефіцієнти ліквідності у 2022–2024 рр. перебувають на рівні, близькому до нормативного, а їх покращення у 2024 р. свідчить про підвищення здатності підприємства своєчасно виконувати поточні зобов'язання. Загалом динаміка розрахованих показників підтверджує поступову стабілізацію структури капіталу Товариства у досліджуваному періоді.

У транспортно-сервісних і суміжних видах діяльності типовою є змішана модель фінансування, за якої довгостроковий борг спрямовується на інвестиції у «довгі» активи, тоді як короткострокові інструменти використовуються для покриття сезонних касових розривів і пікових потреб оборотного капіталу. Такий підхід узгоджує строк фінансування зі строком корисного використання активів, знижує ризик рефінансування та згладжує волатильність грошових потоків; у балансі це відображається вищою питомою вагою довгострокових зобов'язань у періоди активних інвестицій і пульсацією коротких зобов'язань у високий сезон. У звіті про фінрезультати це проявляється як ритмічність процентних витрат: стабільний «якір» витрат за довгими позиками та більш змінна частина – за короткими інструментами, чутлива до обсягу обороту та сезонності.

За наявності прозорої фінзвітності та дисципліни управління, така політика дозволяє підвищити ефективність структури капіталу та знизити фінансові ризики та підтримувати конкурентну швидкість зростання, не втрачаючи фінансової стійкості у мінливому середовищі.

Отже, проведений аналіз структури капіталу Товариства за 2022–2024 рр. засвідчив поступове зниження боргового навантаження та зростання частки власного капіталу у 2024 році. Разом із тим структура капіталу залишається ризикованою через домінування позикових джерел фінансування. Отримані розрахунки підтверджують необхідність подальшого підвищення фінансової автономії та зміцнення власної капітальної бази підприємства.

2.3. Аналіз ефективності використання капіталу підприємства та оцінка його фінансової стійкості у 2022 – 2024 роках.

Аналіз ефективності використання капіталу та фінансової стабільності Товариства доцільно будувати у двох взаємопов'язаних площинах: результативність залученого й власного капіталу в створенні прибутку та грошового потоку; рівень стійкості структури фінансування й спроможність

підприємства витримувати шоки ліквідності. Методичною основою виступають інструменти комплексної діагностики фінансового стану – коефіцієнтний аналіз рентабельності, ліквідності, ділової активності й капітальної структури, а також індикатори фінансової безпеки, що інтегрують ризик-орієнтований погляд на стабільність підприємства [24; 25].

Ефективність використання капіталу підприємства характеризує здатність залучених фінансових ресурсів формувати прибуток і забезпечувати віддачу на вкладені активи та власний капітал. Для оцінювання результативності використання капіталу Товариства у 2022–2024 роках доцільно застосувати показники рентабельності, які відображають співвідношення фінансових результатів діяльності та обсягу залучених ресурсів.

Ключовими індикаторами ефективності використання капіталу є рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE) та чиста рентабельність реалізації. Розрахунок зазначених показників наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Показники ефективності використання капіталу Товариства

Показник	Формула	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Рентабельність активів (ROA), %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Активи}} \times 100$	3,5	1,5	0,9
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \times 100$	84,0	32,2	6,4
Чиста рентабельність реалізації, %	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Дохід}} \times 100$	1,1	0,6	0,2

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності Товариства.

Аналіз наведених показників свідчить про суттєве зниження ефективності використання капіталу Товариства протягом досліджуваного періоду. Так, рентабельність активів зменшилася з 3,5 % у 2022 році до 0,9 % у 2024 році, що означає скорочення прибутку, який підприємство отримує з кожної гривні вкладених активів.

Особливо показовою є динаміка рентабельності власного капіталу. Значення ROE у 2022 році становило 84,0 %, що пояснюється незначною

величиною власного капіталу за відносно вищого рівня прибутку. У 2023 році показник знизився до 32,2 %, а у 2024 році — до 6,4 %, що свідчить про різке зменшення фінансової віддачі власних коштів підприємства.

Чиста рентабельність реалізації також має стійку спадну динаміку: з 1,1 % у 2022 році до 0,2 % у 2024 році. Це вказує на зростання витратної складової діяльності та зменшення частки чистого прибутку в структурі доходу підприємства.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що у 2022–2024 роках ефективність використання як активів, так і власного капіталу Товариства суттєво погіршилася, що негативно впливає на загальну фінансову результативність діяльності та потребує подальшого аналізу ділової активності й фінансової стійкості підприємства.

Ділова активність підприємства відображає інтенсивність використання його ресурсів у процесі господарської діяльності та характеризує швидкість обороту активів, капіталу й окремих їх складових. Аналіз ділової активності дозволяє оцінити, наскільки ефективно підприємство перетворює вкладені ресурси у дохід та грошові надходження.

Для оцінювання ділової активності Товариства у 2022–2024 роках доцільно використати показники оборотності активів, дебіторської заборгованості та тривалості операційного циклу. Розрахунок основних показників наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники ділової активності Товариства

Показник	Формула	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Коефіцієнт оборотності активів, разів	Дохід / Активи	3,27	2,41	3,92
Період обороту активів, днів	$365 / \text{Коеф. оборотності активів}$	112	151	93
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, разів	Дохід / Дебіторська заборгованість	6,8	5,9	7,4
Період інкасації дебіторської заборгованості, днів	$365 / \text{Коеф. оборотності ДЗ}$	54	62	49

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності Товариства.

Аналіз коефіцієнта оборотності активів показує, що у 2022 році кожна гривня активів формувала 3,27 грн доходу. У 2023 році значення показника знизилося до 2,41 разу, що свідчить про уповільнення обороту активів і зменшення інтенсивності їх використання. У 2024 році коефіцієнт оборотності активів зріс до 3,92 разу, що пояснюється різким скороченням загальної вартості активів при одночасному збереженні операційної діяльності підприємства.

Відповідно період обороту активів у 2023 році збільшився до 151 дня, що є негативною тенденцією, оскільки означає довший цикл перетворення активів у дохід. У 2024 році тривалість обороту скоротилася до 93 днів, однак таке прискорення зумовлене не зростанням доходів, а зменшенням обсягу активів, що вказує на звуження масштабів діяльності.

Аналіз оборотності дебіторської заборгованості свідчить, що у 2022 році дебіторська заборгованість погашалася в середньому за 54 дні. У 2023 році період інкасації зріс до 62 днів, що негативно впливало на ліквідність підприємства. У 2024 році показник покращився до 49 днів, що свідчить про певне прискорення розрахунків з клієнтами.

Загалом динаміка показників ділової активності Товариства у 2022–2024 роках має нестійкий характер. Погіршення оборотності у 2023 році поєднувалося зі зниженням фінансових результатів, тоді як покращення показників у 2024 році відбулося переважно за рахунок скорочення активів, а не за рахунок зростання обсягів реалізації. Це свідчить про зменшення масштабу господарської діяльності та недостатню стабільність операційних процесів підприємства.

Фінансова стійкість підприємства визначається його здатністю підтримувати платоспроможність, виконувати зобов'язання перед контрагентами та кредиторами, а також забезпечувати безперервність операційної діяльності за умов зовнішньої нестабільності. Для її оцінювання у роботі використано систему коефіцієнтів структури капіталу та ліквідності,

розрахованих у п.2.2 (табл. 2.3), які дозволяють комплексно охарактеризувати рівень фінансового ризику та запас фінансової безпеки Товариства.

Аналіз коефіцієнта автономії свідчить про поступове посилення фінансової незалежності підприємства. Якщо у 2022–2023 рр. значення цього показника перебувало на критично низькому рівні (0,04–0,05), то у 2024 р. воно зросло до 0,13. Хоча отримане значення все ще є нижчим за рекомендовані нормативи, сама тенденція відображає зростання частки власного капіталу та зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Це означає, що підприємство поступово формує внутрішній фінансовий резерв для покриття ризиків діяльності.

Зниження коефіцієнта фінансової залежності з 0,96 у 2022 р. до 0,87 у 2024 р. підтверджує скорочення боргового навантаження. Одночасно істотно зменшився коефіцієнт фінансового левериджу – з 25,1 до 6,7, що свідчить про зниження фінансового ризику та менш критичну залежність результатів діяльності підприємства від залучених коштів. Така динаміка вказує на перехід від надмірно ризикованої структури капіталу до більш помірної, хоча боргове фінансування все ще залишається домінуючим.

Показник маневреності власного капіталу демонструє позитивну динаміку упродовж досліджуваного періоду. Його зростання означає збільшення частки власного капіталу, яка перебуває у мобільній формі та може бути використана для фінансування поточної діяльності. Це підвищує гнучкість фінансового управління та зменшує ризик касових розривів у короткостроковому періоді.

Оцінка ліквідності підприємства також підтверджує певне зміцнення фінансової стійкості. Коефіцієнт поточної ліквідності у 2024 р. перевищив одиницю, що свідчить про здатність підприємства покривати поточні зобов'язання оборотними активами. Поліпшення коефіцієнта швидкої ліквідності до рівня понад 1,0 означає, що навіть без урахування запасів підприємство має достатній обсяг ліквідних ресурсів для виконання короткострокових зобов'язань. Водночас значення ліквідних коефіцієнтів у

попередні роки перебували поблизу мінімально допустимих меж, що вказує на напружений стан платоспроможності у 2022–2023 рр.

Узагальнюючи результати аналізу, можна дійти висновку, що фінансова стійкість Товариства у 2022–2024 рр. має тенденцію до покращення, що проявляється у зростанні автономії, зниженні фінансового левериджу та підвищенні рівня ліквідності. Разом із тим досягнутий рівень стійкості не може вважатися достатнім, оскільки підприємство залишається значною мірою залежним від позикового капіталу. Це обумовлює необхідність подальшого зміцнення власної капітальної бази та підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів з метою забезпечення стабільного розвитку підприємства.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Проблеми формування та використання капіталу суб'єктами господарювання в сучасних умовах.

В сучасних умовах воєнної економіки та підвищеної фінансової нестабільності питання ефективного формування і використання капіталу набуває особливої актуальності для суб'єктів господарювання. Для підприємств сфери послуг, зокрема у Товариства, ці проблеми посилюються високою капіталомісткістю діяльності, значною залежністю від залучених ресурсів та нестабільністю грошових потоків.

Результати аналізу структури та динаміки капіталу Товариства у 2022-2024 рр. (табл. 2.2) свідчать про суттєве скорочення загального обсягу активів та власного капіталу, що негативно вплинуло на фінансову стійкість підприємства. Зниження активів більш ніж на 50 % у поєднанні зі скороченням нерозподіленого прибутку зумовило ослаблення фінансової незалежності та зменшення внутрішніх джерел фінансування.

Однією з ключових проблем формування капіталу є низький рівень фінансової автономії. Як показують розрахунки коефіцієнта автономії (табл. 2.3), його значення протягом досліджуваного періоду залишалося нижчим за рекомендований рівень 0,5, що свідчить про високу залежність підприємства від позикових джерел фінансування. Водночас коефіцієнт фінансування демонструє переважання зобов'язань над власним капіталом, що підвищує фінансові ризики в умовах коливань доходів і процентних ставок.

Аналіз типу фінансової стійкості підприємства (табл. 2.4) дозволяє віднести Товариство до нестійкого фінансового стану, оскільки запаси та витрати не повністю забезпечені власними джерелами фінансування. Це означає,

що підприємство змушене покривати частину операційних потреб за рахунок короткострокових зобов'язань, що негативно впливає на платоспроможність.

Проблеми використання капіталу проявляються також у низькій ефективності його віддачі. Зниження показників рентабельності активів (ROA) та рентабельності власного капіталу (ROE), розрахованих у підрозділі 2.3, свідчить про погіршення здатності підприємства генерувати прибуток з наявних ресурсів. Особливо критичним є скорочення чистого прибутку у 2024 році, що істотно обмежує можливості самофінансування та реінвестування.

Окрему увагу слід приділити ефекту фінансового левериджу, який у діяльності Товариства має неоднозначний характер. З одного боку, використання позикового капіталу дозволяло підтримувати операційну діяльність у періоди зниження доходів, з іншого - за умов падіння прибутковості активів фінансовий леверидж посилив ризик зниження рентабельності власного капіталу та зростання фінансового навантаження.

Додатковою проблемою є обмежена диверсифікація джерел фінансування. Переважання короткострокових зобов'язань у структурі капіталу підвищує ризик ліквідності та залежність від зовнішніх кредиторів. За відсутності стабільних довгострокових джерел фінансування підприємство має обмежені можливості для оновлення автопарку та реалізації інвестиційних проєктів.

Таблиця 3.1

Ключові проблеми формування та використання капіталу Товариства

Проблема	Прояв	Наслідки
Низький рівень автономії	Кавт < нормативного значення	Залежність від позикових коштів
Нестійкий тип фінансової стійкості	Недостатнє покриття запасів власними джерелами	Підвищений ризик ліквідності
Зниження рентабельності	Падіння ROA та ROE	Обмеження самофінансування
Негативний ефект левериджу	Прибутковість активів < вартості боргу	Зростання фінансових ризиків
Недостатня диверсифікація джерел	Переважає короткострокових зобов'язань	Ризик рефінансування

Джерело: складено автором на основі табл. 2.2 – 2.4.

Узагальнення основних проблем формування та використання капіталу Товариства наведено в таблиці 3.1.

Отже, основні проблеми формування та використання капіталу Товариства мають комплексний характер і пов'язані з недостатнім рівнем фінансової незалежності, нестійкою структурою джерел фінансування та зниженням ефективності використання капіталу. Виявлені недоліки створюють обмеження для стабільного розвитку підприємства та зумовлюють необхідність пошуку інноваційних підходів до фінансування і оптимізації структури капіталу, що обґрунтовується у наступному підрозділі.

3.2. Інноваційні методи фінансування та їх вплив на управління капіталом.

Інноваційні методи фінансування відіграють стратегічну роль у формуванні ефективного механізму управління капіталом підприємства, особливо в умовах динамічних ринкових змін, цифровізації економіки та підвищених ризиків зовнішнього середовища. Для Товариства, яке функціонує у сфері послуг і транспортного бізнесу, впровадження сучасних фінансових інструментів є актуальним з огляду на виявлені у другому розділі проблеми низької фінансової автономії, високого боргового навантаження та обмежених можливостей самофінансування..

Сутність інноваційного фінансування полягає у використанні новітніх фінансових технологій, нетрадиційних форм інвестування та цифрових платформ, які забезпечують доступ до капіталу без залучення класичних банківських інструментів. Серед основних форм можна виділити краудфандинг, краудінвестинг, реер-to-реер кредитування, корпоративні облігації нового покоління, токенизацію активів, венчурне фінансування та інноваційний лізинг. Такі інструменти створюють альтернативу класичним банківським кредитам, що особливо актуально для малих і середніх підприємств, які прагнуть підвищити свою фінансову мобільність і мінімізувати вартість позикового капіталу.

Одним із найперспективніших напрямів є цифрове фінансування на основі блокчейн-технологій. Використання токенизації активів дозволяє підприємству залучати капітал шляхом емісії цифрових токенів, які репрезентують частку у майбутніх прибутках або вартості активу. Це відкриває доступ до глобального інвестиційного ринку, забезпечує прозорість операцій і зменшує транзакційні витрати. Крім того, смарт-контракти забезпечують автоматичне виконання фінансових зобов'язань, що знижує ризики недобросовісності контрагентів і підвищує швидкість обігу капіталу.

Значний потенціал для підвищення ефективності управління капіталом мають краудфандингові платформи, які дозволяють підприємствам залучати фінансові ресурси без посередників. Для Товариства це може бути ефективним способом фінансування розширення автопарку, впровадження нових логістичних сервісів або розвитку цифрової інфраструктури. Перевагою краудінвестингових платформ є не лише залучення коштів, а й формування спільноти лояльних клієнтів-інвесторів, які стають амбасадорами бренду. Такий підхід поєднує маркетингові та фінансові переваги, що підсилює конкурентні позиції підприємства.

Ще одним інноваційним напрямом є венчурне фінансування, яке передбачає залучення коштів від приватних інвесторів або фондів, зацікавлених у розвитку стартапів та інноваційних бізнес-моделей. Для компаній транспортного або технологічного сектору венчурне фінансування відкриває можливість реалізації високоризикових, але перспективних проєктів, пов'язаних із цифровізацією процесів, впровадженням екологічних технологій або розробкою нових бізнес-рішень. Венчурні інвестори не лише надають фінансові ресурси, а й забезпечують стратегічну експертизу, мережеві зв'язки та консультаційну підтримку, що підвищує ефективність управління капіталом.

Особливої уваги заслуговує інноваційний лізинг – форма фінансування, яка дозволяє підприємству оновлювати основні засоби без значних одноразових витрат. Завдяки цифровим платформам процес отримання фінансування стає швидшим, а умови – гнучкішими. Це дозволяє підтримувати сучасний технічний

рівень підприємства та підвищувати ефективність використання капіталу. Також активно розвивається InsurTech-напрямок, який поєднує страхові продукти з фінансуванням, зменшуючи ризики у процесі залучення інвестицій.

Доцільність впровадження інноваційних методів фінансування для Товариства підтверджується результатами аналізу структури капіталу, наведеними у підрозділі 2.2. Зокрема, у 2022–2023 роках частка позикового капіталу перевищувала 95 %, а коефіцієнт автономії перебував на критично низькому рівні. Навіть у 2024 році, попри позитивну динаміку, структура капіталу залишається боргоорієнтованою. За таких умов інноваційні джерела фінансування можуть виступати інструментом зниження фінансового левериджу та підвищення фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 3.2

Вплив інноваційних методів фінансування на показники управління
капіталом Товариства

Інструмент	Очікуваний вплив
Інноваційний лізинг	Зменшення потреби у кредитах, стабілізація ліквідності
Краудінвестинг	Зростання власного капіталу, підвищення автономії
Венчурне фінансування	Часткове фінансування розвитку без зростання боргу
Peer-to-peer фінансування	Диверсифікація боргових джерел

Джерело: складено автором на основі результатів аналізу розділу 2.

Крім того, цифровізація фінансів сприяє формуванню нової моделі фінансового моніторингу. Використання штучного інтелекту, аналітики великих даних та автоматизованих систем моніторингу дозволяє прогнозувати зміни у фінансовому стані підприємства, оцінювати ризик дефолту або перевантаження борговим навантаженням, виявляти неефективні напрямки використання капіталу.

Впровадження інноваційних фінансових методів вимагає створення системи управління ризиками, орієнтованої на гнучкість і швидке реагування. Необхідно впровадити внутрішні процедури аналізу ризиків інвестиційних проектів, оцінювати їхню дохідність у співвідношенні до потенційних загроз.

Таким чином, інноваційні методи фінансування можуть розглядатися як практичний інструмент оптимізації структури капіталу Товариства. Їх застосування створює передумови для зменшення боргового навантаження, підвищення частки власного капіталу та покращення показників фінансової стійкості, що є особливо актуальним з огляду на результати аналізу, проведеного у другому розділі роботи.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження щодо управління капіталом суб'єктів господарювання можна зробити такі висновки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у формуванні комплексного підходу до оцінювання та управління капіталом суб'єктів господарювання, який поєднує структурний аналіз джерел фінансування, коефіцієнтну оцінку фінансової стійкості та ефективності використання капіталу з урахуванням сучасних умов воєнної економіки. Запропонований підхід дозволяє не лише ідентифікувати дисбаланси структури капіталу, а й обґрунтовувати напрями її оптимізації з позицій фінансової стійкості та зниження ризику надмірного боргового навантаження.

1. У процесі дослідження було розкрито економічну сутність капіталу, встановлено його роль як базового чинника забезпечення безперервності та стійкості функціонування підприємства. Доведено, що капітал виконує інвестиційну, відтворювальну, захисну, регулюючу та стимулюючу функції, а його ефективне управління є ключовою умовою фінансової стабільності суб'єкта господарювання.

2. Систематизовано джерела формування капіталу підприємства, які поділяються на власні та позикові. Визначено їх ключові характеристики, переваги й обмеження використання, а також вплив на рівень фінансової стійкості. Обґрунтовано, що надмірна залежність від позикових ресурсів підвищує фінансові ризики, тоді як зростання частки власного капіталу сприяє підвищенню автономії та платоспроможності підприємства.

3. Узагальнено методичні підходи до управління капіталом суб'єктів господарювання. Встановлено, що найбільш ефективними є концепція оптимізації структури капіталу, підхід до забезпечення фінансової рівноваги, а також стратегічний підхід, орієнтований на довгострокове зростання вартості

компанії. Виділено критерії вибору управлінських рішень відповідно до цілей розвитку підприємства.

4. На підставі аналізу фінансово-економічної діяльності Товариства встановлено, що у 2022–2024 роках підприємство функціонувало в умовах скорочення масштабів діяльності. Дохід зменшився з 34 166,5 тис. грн у 2022 році до 20 097,0 тис. грн у 2024 році, а чистий прибуток — з 364,9 тис. грн до 44,0 тис. грн. Загальна вартість активів скоротилася з 10 454,5 тис. грн до 5 130,0 тис. грн, що свідчить про звуження операційної бази підприємства та зниження інвестиційної активності.

5. Проведене оцінювання стану, структури та динаміки капіталу у 2022–2024 роках показало, що підприємство характеризувалося критично високою часткою позикового капіталу. Частка власного капіталу зросла з 4,2 % у 2022 році до 13,4 % у 2024 році, тоді як частка позикового капіталу зменшилася з 95,8 % до 86,6 %. Водночас абсолютний обсяг власного капіталу зріс з 434,5 тис. грн до 686,7 тис. грн, а зобов'язання скоротилися з 10 020,0 тис. грн до 4 443,3 тис. грн. Отримані розрахунки свідчать про позитивні зрушення у структурі капіталу, проте її рівень залишається фінансово ризикованим.

6. На основі коефіцієнтного методу проаналізовано ефективність формування та використання капіталу підприємства. Встановлено зниження рентабельності активів з 3,5 % у 2022 році до 0,9 % у 2024 році та рентабельності власного капіталу з 84,0 % до 6,4 %, що зумовлено скороченням прибутковості за умов високого боргового навантаження. Коефіцієнт фінансового левериджу зменшився з 25,1 до 6,7, що свідчить про зниження фінансового ризику. Водночас коефіцієнти ліквідності у 2024 році досягли рівня, близького до нормативного, що вказує на поступове відновлення платоспроможності підприємства.

7. Ідентифіковано основні проблеми управління капіталом у період воєнного стану, зокрема: високу залежність від позикових коштів, нестабільність грошових потоків, зниження прибутковості та обмежений доступ до довгострокового фінансування. Обґрунтовано напрями їх подолання, які

передбачають зменшення боргового навантаження, нарощування власного капіталу за рахунок реінвестування прибутку, посилення контролю за ліквідністю та впровадження антикризових фінансових інструментів.

8. Обґрунтовано перспективи застосування інноваційних методів фінансування, таких як краудфандинг, венчурні інвестиції, факторинг, форфейтинг, корпоративні облігації та цифрові інструменти. Доведено, що їх впровадження може підвищити гнучкість управління капіталом, покращити фінансову стійкість підприємства та забезпечити розширення інвестиційних можливостей у сучасних умовах господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колісник О.П., Томша А.О. Методичні підходи та організація обліку і аудиту власного капіталу підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. С. 29–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-29>
2. Корінько М.Д., Юдін А.І. Методологічні засади бухгалтерського обліку власного капіталу за міжнародними стандартами. *Інтелект XXI*. 2020. № 5. С. 105–109.
3. Ємчук Л.В., Джулій Л.В., Грицюк О.О. Облік власного капіталу в інформаційному забезпеченні управління підприємством. *Фінансово-економічна платформа парадигмальних змін повоєнного розвитку України: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Хмельницький: ХНУ, 2022. С. 45–52.
4. Домбровська С.О., Лапіна І.С. Структура капіталу підприємства: сучасні проблеми та парадигма розвитку : монографія. *Харків: Діса плюс*, 2020. 256 с.
5. Аранчій В.І., Томілін О.О., Дорогань-Писаренко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. *Полтава: РВВ ПДАУ*, 2021. 300 с.
6. Носань Н.С., Мартінович В.Г. Альтернативні форми фінансування суб'єктів малого підприємництва: перспективи використання в Україні. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 21. С. 71–78.
7. Ситник Н.С., Смолінська С.Д. Фінанси підприємств: навчальний посібник. *Львів: ЛНУ імені Івана Франка*, 2020. 402 с.
8. Сокурєнко В.В., Швець Д.В. Фінанси підприємств: підручник, 2-ге вид., допов. та перероб. *Харків: ХНУВС*, 2022. 292 с.
9. Гриценко М.Л., Деркач Л.С. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. *Науковий вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2021. № 2. С. 79–87. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2021/10.pdf (дата звернення 12.07.2025).

10. Батракова Т.І., Веремеєнко Д.С. Проблеми і завдання бізнесу України під час війни та перспективи його розвитку і відновлення. *Ефективна економіка*. 2023. № 6. С. 55–62.
11. Юркевич О.М., Галабурда О.А., Завінський А.І. Шляхи залучення капіталу для малого та середнього бізнесу. *Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами: IV Всеукр. наук.-практ. інтернетконф.* Київ: КНЕУ, 2020. С. 532–535.
12. Вівчар О.Й., Кос Т.Ю. Сучасні методи оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2023. № 4 (116). С. 115–119.
13. Кравченко М.О., Леонтовська М.А. Підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2022. № 24. С. 93–98.
14. Лобода О.М., Кириченко Н.В. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства за допомогою економіко-статистичного аналізу. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 18. С. 114–121.
15. Офіційний сайт ТОВ «Гоу Гоу Кар». URL: <https://opendatabot.ua/c/40458417> (дата звернення 30.10.2025).
16. Фінансова звітність ТОВ «Гоу Гоу Кар». URL: <https://opendatabot.ua/c/40458417> (дата звернення 30.10.2025).
17. Самодай В.П., Машина Ю.П., Нечвоглод І.В. Діагностика та прогнозування фінансово-економічного стану підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2022. Вип. 1. С. 145–149.
18. Кушнір Н.Б., Мельник М.В. Практичний інструментарій діагностики фінансового стану підприємства. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія: Економічні науки*. 2023. Вип. 1. С. 66–76.
19. Акімова Л.М., Герман М.В. Діагностика фінансового стану підприємства та шляхи його покращення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 17. С. 44–48.

20. Смирна О.В., Бай С.П. Діагностика фінансового стану підприємства: сутність та значення. *Grail of Science*. 2024. № 35. С. 45–48.
21. Шірінян Л. Комплексна діагностика економічних показників діяльності для забезпечення фінансової безпеки страхових компаній. *Облік і фінанси*. 2024. № 2. С. 94–99.
22. Тараруєв Ю.О. Сутність та діагностика фінансового стану підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2021. Вип. 2. С. 113–119.
23. Радзіховська Ю.М., Саранюк С.С. Удосконалення процесу діагностики фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2023. № 12. С. 55–60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_12_55 (дата звернення 30.10.2025).
24. Біланчук І.М. Оцінка інформаційно-аналітичного забезпечення системи фінансово-економічної безпеки суб'єктів господарювання України. *Наукові записки Національного університету 'Острозька академія'. Серія: Економіка*. 2024. № 34. С. 26–32.
25. Копилюк О.І., Музичка О.М., Рутар Р.І. Комплексна оцінка рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 63. С. 57–61.
26. Марусяк Н.Л. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Юрія Федьковича, 2020. 171 с.
27. Слав'юк Р.А., Шкварчук Л.О. Фінансовий аналіз комерційної діяльності підприємства: навч. посіб. Львів: Простір-М, 2021. 304 с.
28. Ткаченко І.П., Фрунза С.А., Штець Т.Ф. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Кропивницький: ЕТІ, 2023. 345 с.
29. Кондратенко Н.О., Трембач Р.П. Теоретико-методичні основи управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів підприємницької діяльності. *Наукові записки Національного університету 'Острозька академія'. Серія: Економіка*. 2024. № 34. С. 56–61.

30. Бойчук Т., Даньков А. Управління ризиками в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки транспортних і промислових компаній. *Науковий вісник Полісся*. 2023. № 2. С. 143–160.

31. Чорна Л.О., Кудлаєнко С.В., Чорна Н.Ю., Келманович О. Вплив факторів на показники фінансово-економічної безпеки підприємства в системі конвергенції трансформаційних змін. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 10. С. 13–18.

32. Огренич Ю.О., Зайцев Є.А. Стан та забезпечення фінансово-економічної безпеки промислових підприємств в умовах цифровізації економіки. *Економічний простір*. 2024. № 189. С. 12–18.

33. Базик О.В. Фінансово-економічна безпека у забезпеченні стабільності економічного розвитку підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 15. С. 172–177.

34. Малій О.Г., Ріяка Т.Ю. Прогнозування фінансового стану підприємства та діагностика банкрутства. *Креативний простір*. 2023. № 11. С. 55–57.

35. Горбан І.М., Скиба В.В. Сутність фінансового моніторингу в системі забезпечення економічної безпеки. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2023. Вип. 2. С. 21–25.

36. Левченко О.М., Вовк М.О., Юрченко Н.І., Гаврилюк А.Р. Діагностика системи управління фінансово-економічною безпекою конкурентоспроможних підприємств агропродовольчої сфери в умовах цифровізації. *Агросвіт*. 2024. № 4. С. 22–30.

37. Ясинська Д.В., Добровольська О.В. Сучасна парадигма діагностики фінансового стану підприємства в період кризи. *Економічний простір*. 2021. № 166. С. 81–84.

38. Колодяжна Т.В. Вплив процесу оцінки вартості підприємства на його конкурентоспроможність.

URL:

https://ndipzir.org.ua/wpcontent/uploads/2021/Conf_08.12.21/Conf.pdf#page=149

(дата звернення 30.10.2025).

39. Ніколайчук О.А., Зозуля В.А., Кушнірук А.В. Удосконалення управління активами підприємства на основі вартісного підходу. *Економічні горизонти*. 2022. 2(20). С. 12–32. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(20\).2022.261846](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(20).2022.261846)
40. Шматковська Т.О., Дзямулич М.І., Стащук О.В. Особливості моделювання бізнес-процесів в умовах формування цифрової економіки. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. С. 66–75. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-66>
41. Вороненко В.І., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Визначення індикаторів та рівнів регуляторної ефективності податкових інструментів на національному та світовому рівнях. *Проблеми та перспективи забезпечення макроекономічної стабільності: монографія* / за ред. С.В. Леонова, М.М. Бричко. Суми: СумДУ, 2022. С. 65–75. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90488>
42. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. Л.Г. Мельника, О.І. Карінцева. Суми: Університетська книга, 2023. 702 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91523>
43. Мельник Л.Г. Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л.Г. Мельника. Суми: ПФ «Видавництво Університетська книга», 2021. 432 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>
44. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 1: Трансформації економічних систем: досвід ЄС в реалізації Industries 3.0, 4.0, 5.0: навчальний посібник / за ред. Л.Г. Мельника. Суми: Університетська книга, 2022. 608 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91526>
45. Стащук О.В. Сучасна парадигма фінансової безпеки акціонерних товариств. *Тернопіль*, 2018. 398 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/19977> (дата звернення 17.09.2025).
46. Савчук А., Стащук О. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах воєнного стану. *Матеріали конференцій МНЛ*, 18

листопада 2022 р., м. Яремче. С. 50–52. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/171> (дата звернення 12.09.2025).

47. Гапанюк А. М. Фінансування комерційної техніки в Україні: тенденції та перспективи розвитку. *Фінанси, банківська справа та страхування в епоху цифровізації: управлінські виклики та перспективи* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, студентів та аспірантів. – Луцьк, 2025.